

Hållplatshandbok - Region Örebro län

Riktlinje för arbete med busshållplatser

Senast uppdaterad 2022-10-06

Hållplatshandbok - Region Örebro län

Riktlinje för arbete med busshållplatser

Region Örebro län och Svealandstrafiken

2022-10-06

Innehåll

1.	Inledning.....	4
2.	Krav och råd på olika nivåer	4
3.	Utformning av hållplatser.....	5
3.1	Tillgänglighetsanpassning	6
3.2	Utrustningsnivåer	6
3.2.1	BRT-hållplats (stor/liten).....	8
3.2.2	Utrustningsnivå 1 – Resecentrum och större hållplatser	9
3.2.3	Utrustningsnivå 2 – Medelstora hållplatser	10
3.2.4	Utrustningsnivå 3 – Mindre hållplatser	11
3.2.5	Utrustningsnivå 4 – Vägrenshållplats	12
3.3	Variationer i utformning och utrustning.....	13
4.	Riktlinjer för avstånd mellan hållplatser	14
5.	Process och ansvarsfördelning	14
6.	Specifika trafiksituationer där nationella krav saknas	17
7.	Ansvar för hållplatsutrustning vid länsöverskridande trafik.....	17
8.	Bilaga 1	18

1. Inledning

Hållplatsen är en viktig länk i kedjan för de som reser med kollektivtrafiken. I Örebro län finns ca 2500 hållplatslägen som ständigt underhålls och utvecklas för att våra chaufförer och kunder ska uppleva dem trafiksäkra, trygga och tillgängliga.

Det är ett flertal aktörer som har ett delat ansvar för planering, byggnation och underhåll av hållplatserna i länet. Här har vi därför samlat information som behövs för att alla parter som är involverade ska ha förutsättningar att samverka på ett effektivt sätt med kunden i fokus.

Handboken beskriver även hur grundnivån för tillgänglighet ser ut och med vilka ytterligare nivåer av utrustning som hållplatser kan förse.

Hållplatshandboken är ett levande dokument och kommer att kompletteras med information om trygghet, utseende på hållplatsutrustning samt trafikinformation på hållplatser.

2. Krav och råd på olika nivåer

De nationella kraven och råden ligger till grund för hur vi jobbar med busshållplatser. Utöver det finns regionala definitioner och riktlinjer i syfte att anpassa utformning efter lokala förutsättningar.

Den nationella standarden för hur en busshållplats ska byggas bestäms av Trafikverkets dokument: *Vägar och gators utformning* (VGU)¹ och *Användbar kollektivtrafik för personer med funktionsnedsättning*². Utöver utformningsregler finns BRT-guidelines³ och Kol-TRAST⁴ som styrande dokument för hållplatsfrågor. Innehållet i hållplatshandboken förutsätter att dessa dokument efterlevs och utgör ett komplement till dem utifrån vår verksamhet; kollektivtrafik. Förhållandet mellan nationella och regionala krav visualiseras av figur 1 nedan. I följande kapitel beskrivs ansvarsfördelningen med hjälp av denna symbol.

¹ <https://www.trafikverket.se/for-dig-i-branschen/vag/Utformning-av-vagar-och-gator/vagar-och-gators-utformning-vgu/>

² <https://trafikverket.ineko.se/se/anv%C3%A4ndbar-kollektivtrafik-f%C3%B6r-personer-med-funktionsneds%C3%A4ttning>

³

https://www.k2centrum.se/sites/default/files/fields/field_uppladdad_rapport/rapport_brtguidelines_x2ab_jan_2015.pdf

⁴

https://www.trafikverket.se/contentassets/347f069e6d684bfd85b85e3a3593920f/kol_trast.pdf

Figur 1. Pyramiden visar att majoriteten av råd och krav kopplat till hållplatsers utformning är nationella och återfinns i bland annat VGU. Utöver detta finns även regionala krav som främst gäller utrustning av hållplatserna.

När man etablerar en ny eller bygger om en busshållplats är det viktigt att väghållare/entreprenör tar hänsyn till alla dessa källor för krav och råd. Det är en förutsättning för att Region Örebro län ska kunna tillhandahålla en trafiksäker och attraktiv busstrafik. Detta innebär konkret att relevant kompetens hos väghållare hanterar markutformning medan Region Örebro läns hållplatshandbok beskriver vikten av att följa plats specifika förutsättningar.

3. Utformning av hållplatser

Hållplatser kan utformas på olika sätt beroende på funktion i vägrummet. VGU är den primära källan för utformningsregler och råd och där finns en rad olika hållplatstyper beskrivna. Region Örebro län tar generellt inte ställning till vilken hållplatstyp som är mest lämplig på en viss plats. Bedömning av vilken hållplatstyp som är lämplig på platsen görs av den kompetens hos väghållaren som projekterar åtgärden. Det ska ske i dialog med infrastrukturplanerare på Svealandstrafiken och Region Örebro län.

3.1 Tillgänglighetsanpassning

I dagsläget saknas det en nationell definition av vad som är en tillgänglighetsanpassad hållplats. Likt många andra regioner har Region Örebro län därför gjort en regional definition. Den överensstämmer i stora delar med andra regioners egna definitioner. Om- och nybyggnationer av busshållplatser ska uppfylla de kriterier som Region Örebro läns definition av en tillgänglighetsanpassad hållplats innefattar. Detta utgör minikravet för utformning.

- Plattformshöjd, kantsten: R17
- Taktilt stråk
- Visuellt stråk

Utöver detta ska hållplatser, vid om- och nybyggnation förses med utrustning enligt nedan fyra utrustningsnivåer.

3.2 Utrustningsnivåer

Mängden utrustning som är motiverad vid en specifik hållplats avgörs av flera faktorer. Antalet resenärer är en sådan faktor som även är nationellt utpekad som viktig för att avgöra utrustningsnivån. Inom Region Örebro län har vi även valt att addera följande faktorer till bedömningen av en hållplats målnivå för utrustning. För hållplatslägen med huvudsakligen avstigande gäller endast minimikraven för utformning.

- Specifik kundgrupp eller målpunkt
- Funktion kopplat till byte mellan färdmedel
- Hastighet på väg
- Hållplats i ett starkt stråk

Det finns fem olika utrustningsnivåer identifierade. Dessa är följande:

- BRT⁵ - Längs stråk i Örebro stad där den generella utrustningen är av högre standard än i övriga utrustningsnivåer.
- Nivå 1 - Resecentrum, större bytespunkter och hållplatser med över 200 påstigande vardag (41 st hållplatser)
- Nivå 2 - Större hållplatser med 20 - 200 påstigande vardag (243 st hållplatser)
- Nivå 3 - Hållplatser med 10 - 20 påstigande vardag (108 st hållplatser)
- Nivå 4 - Hållplatser med mindre än 10 påstigande vardag

Vilken utrustning som bör finnas på hållplatser inom respektive kategori framgår av tabell 1 nedan.

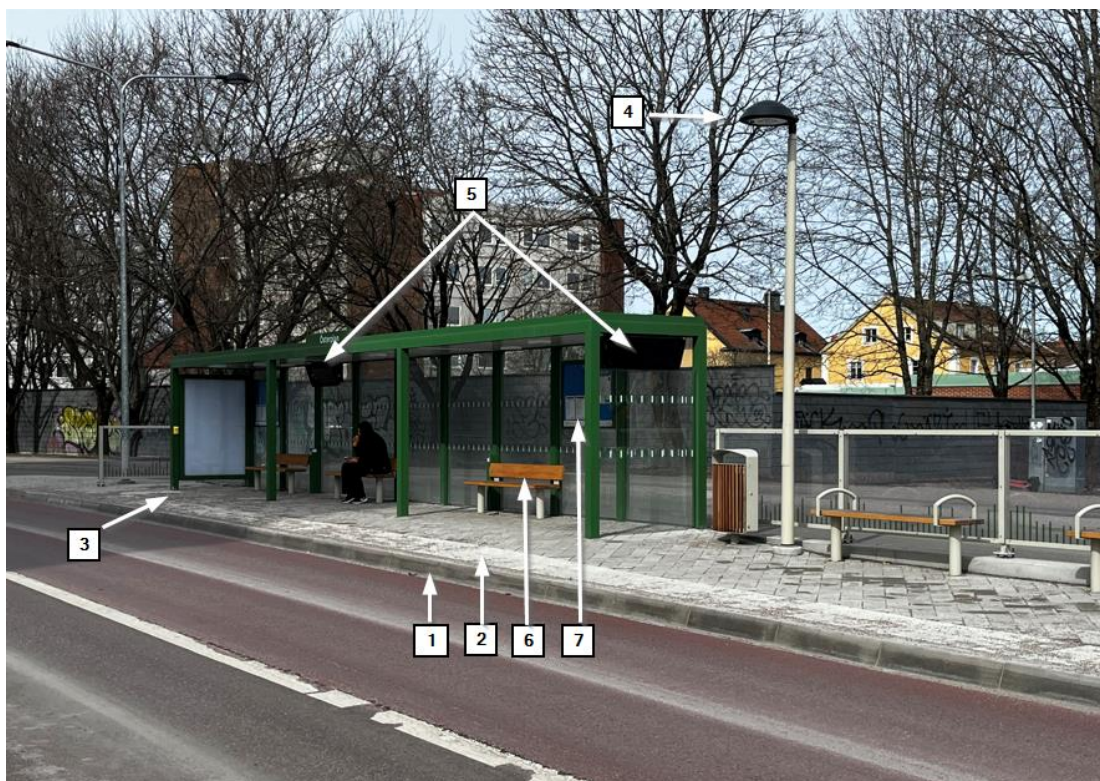
⁵ Bus Rapid Transit. Kollektivtrafiksystem med delvis separata busskörfält som började byggas inom Örebro stadstrafikområde 2021.

Tabell 1. Utrustningsnivåer för hållplatser inom Örebro län.

		Utrustningsnivåer						
		BRT	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Nivå 4		
Typer av utrustning	Väghållarens ansvar	På-avstigningsyta på minst 1,5m.					x	
		Tillgänglighetsanpassad plattform = Taktilt, visuellt stråk och kantsten(R17)	x	x	x	x		
		Belysning vid hållplatsområdet	x	x	x			
		Cykelparkering*	x	x				*Gäller för hållplatser som ansluter till GC-infrastruktur längs kommunala vägar.
		Papperskorg*	x	x				*Det är endast kommuner som sätter ut papperskorgar, ej Trafikverket.
	Region Örebro läns ansvar	Topptavla				x	x	
		Väderskydd	x	x	x			
		Tidtabell och eventuell resenärsinformation inklusive info i punktskrift	x	x	x	x		
		Realtid och digital information Prator	x	x				
		Cykelparkering*		x	x			*Gäller för hållplatser som ansluter till statlig GC-infrastruktur längs statliga vägar. Ansvarsfördelningen för investering i cykelställ på dessa platser är under utredning.

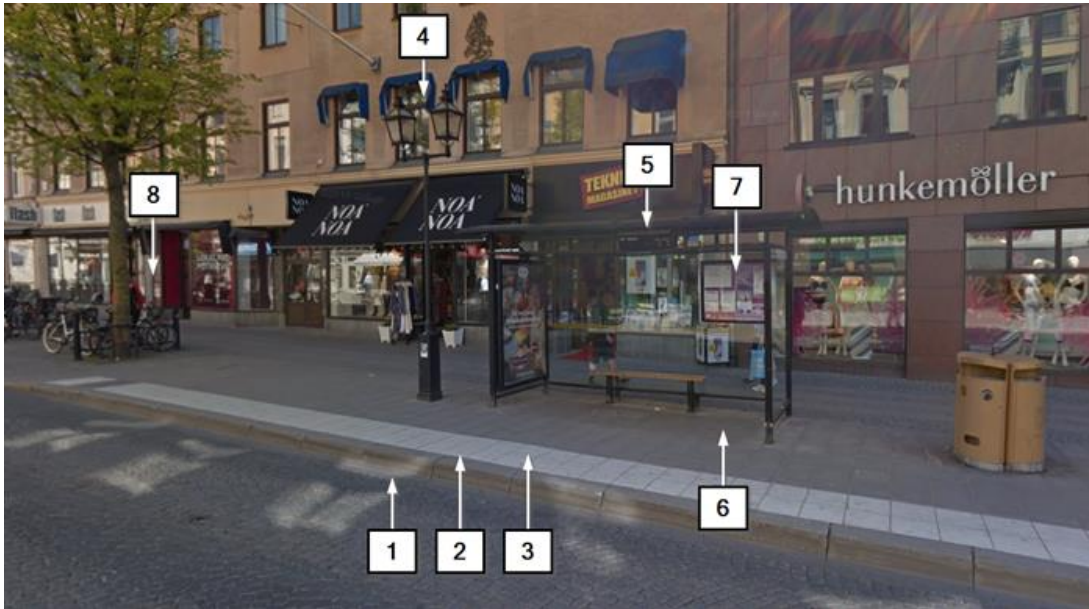
3.2.1 BRT-hållplats (stor/liten)

BRT hållplatser finns längs stråk i Örebro stad

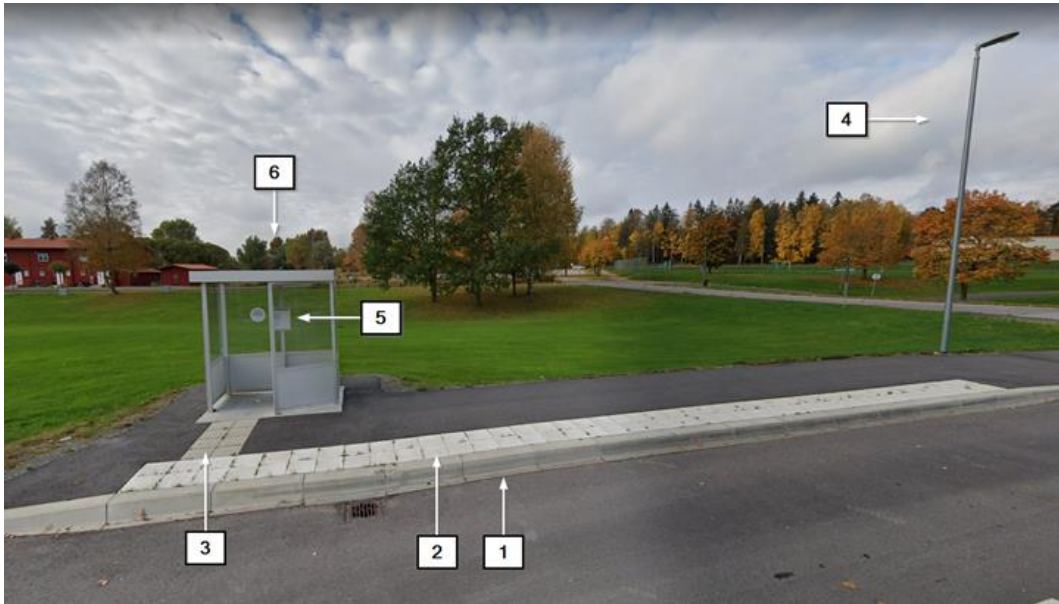
- Väghållare
 - 1. Busskantstöd 17 cm (R17)
 - 2. Visuellt ledstråk
 - 3. Taktilt ledstråk
- Region Örebro län
 - 4. Belysning vid hållplatsområdet
 - 5. Realtid och digital information (via text och uppläst)
 - 6. Väderskydd
 - 7. Tidtabell, resenärsinformation inklusive info i punktskrift
 - 8. Cykelparkering i anslutning till hållplats

3.2.2 Utrustningsnivå 1 – Resecentrum och större hållplatser

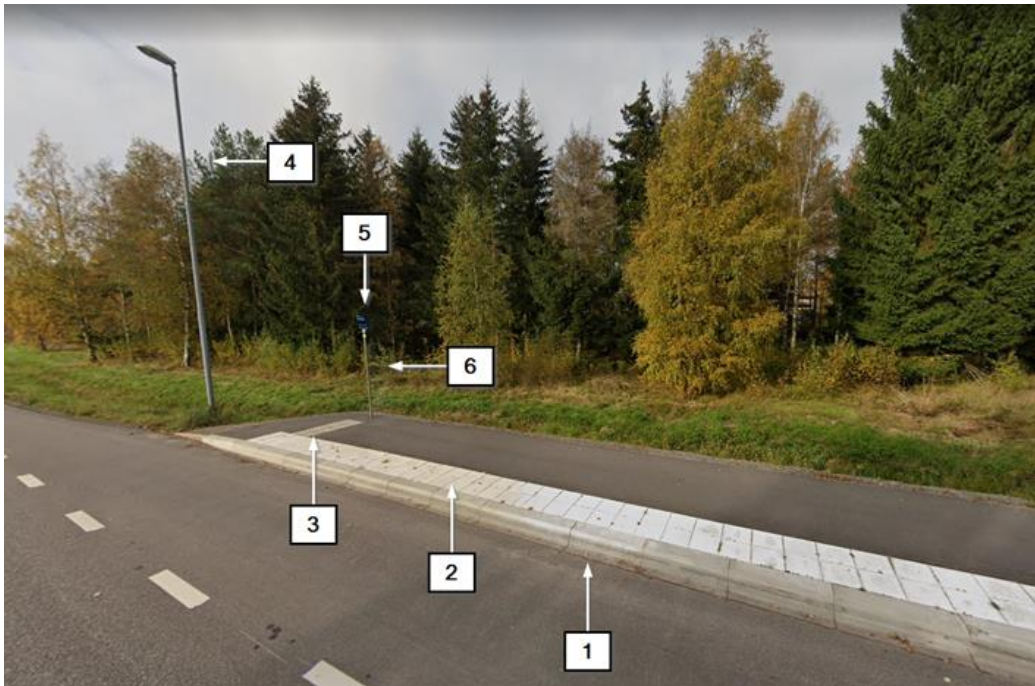
Väghållare	}	1. Busskantstöd 17 cm (R17)
		2. Visuellt ledstråk
		3. Taktilt ledstråk
Region Örebro län	}	4. Belysning vid hållplatsområdet
		5. Realtid och digital information (via text och uppläst)
		6. Väderskydd
		7. Tidtabell, resenärsinformation inklusive info i punktskrift
		8. Cykelparkering i anslutning till hållplats (inget krav ännu)

3.2.3 Utrustningsnivå 2 – Medelstora hållplatser

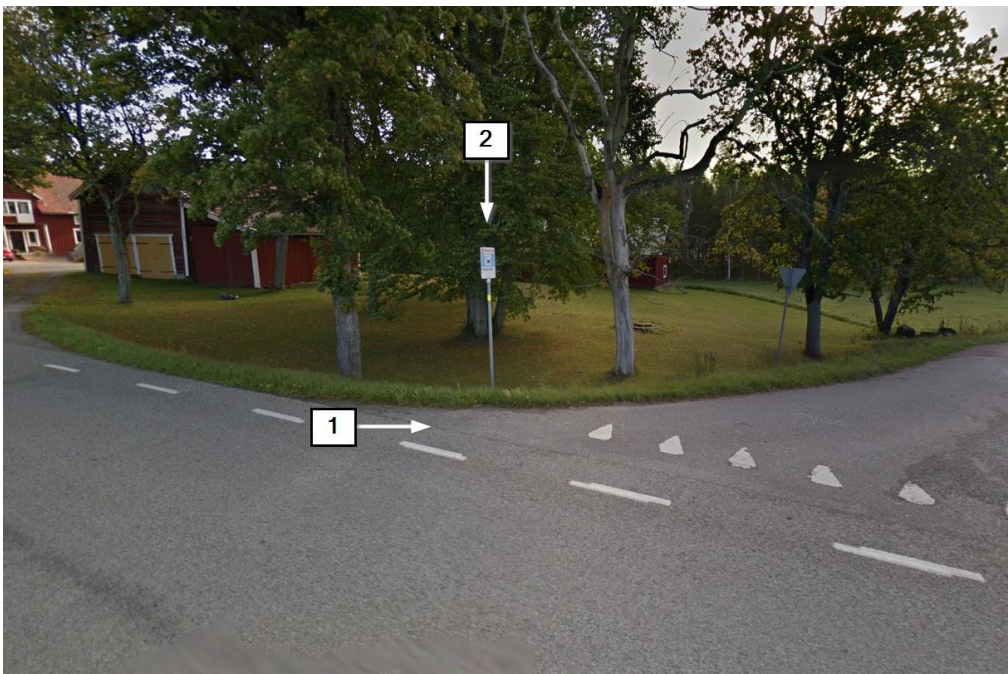
Väghållare	}	1. Busskantstöd 17 cm (R17)
		2. Visuellt ledstråk
		3. Taktilt ledstråk
Region Örebro län	}	4. Belysning vid hållplatsområdet
		5. Väderskydd
		6. Tidtabell och eventuell resenärsinformation
inklusive info i punktskrift

3.2.4 Utrustningsnivå 3 – Mindre hållplatser

Väghållare	}	1. Busskantstöd 17 cm (R17)
		2. Visuellt ledstråk
		3. Taktilt ledstråk
Region Örebro län	}	4. Belysning vid hållplatsområdet
		5. Hållplatsstolpe med toptavla
		6. Tidtabell och eventuell resenärsinformation inklusive info i punktskrift om över 10 påstigande

3.2.5 Utrustningsnivå 4 – Vägrenshållplats

- Väghållare { 1. På-/avstigningsyta för kund, minst 1,5x1,5m stor, alternativt ståyta på angränsande väg
- Region Örebro län { 2. Hållplatsstolpe med topptavla

3.3 Variationer i utformning och utrustning

De olika delarna i hållplatsernas utformning skiljer sig ofta från plats till plats. Nedan redovisas vilka delar som kan variera, och vad syftet med utformningen ska vara för att uppnå målet med den specifika utrustningen.

Taktila stråk

De taktila stråken syftar till att leda fram till platsen där bussen stannar med sin framdörr. Utformningen och omfattningen av stråket kan dock variera.

På- och avstigningsyta

Ytan syftar till att möjliggöra att vänta på samt stiga på och av bussen. Vid hållplatserna i den lägsta utrustningsnivån ska det finnas en på- och avstigningsyta om minst 1,5x1,5m. Ytan kan utgöras av till exempel en grusad yta eller avtagsväg så som framgår av bilderna ovan.

Väderskydd

Syftet med väderskyddet är att öka komforten och attraktiviteten för de resenärer som väntar på bussen. Väderskyddet bör dimensioneras till faktisk eller förväntad mängd resande, eller andra platsspecifika förutsättningar. Svealandstrafiken/RÖL avgör (i samråd med projektet) vilken typ av väderskydd som är aktuell på hållplatsen, och levererar detta i samband med ombyggnation/nybyggnation.

Undantag är när kommuner driver platsspecifika stadsutvecklingsprojekt och det byggs unika väderskydd som en del i utformningen av platsen. I dessa fall är det kommunen i fråga som bestämmer typ av väderskydd.

Belysning

Belysning på busshållplatser syftar till att öka upplevelsen av trygghet för kund och bidra till att förare ser väntande resenärer. Belysningen kan både bestå av lampa i väderskyddet och mer allmän gatubelysning vid hållplatsen.

Cykelparkering

Cykelparkering syftar till att öka upptagningsområdet för en hållplats och möjliggöra resenärers möjlighet att kombinera färdmedel. Cykelställen finns ibland i direkt anslutning till plattformen och ibland i anslutning till intilliggande cykelbana eller verksamhet.

Bänk

Bänkar i eller utanför väderskydd, samt i vissa fall på hållplatser utmärkta med hållplatsstolpe, syftar till att erbjuda sittplats för väntande resenärer. Bänkarna har antingen ryggstöd eller så fungerar väderskyddets bakre vägg som stöd för ryggen.

Armstöd finns på nyare bänkar men saknas på äldre modeller som köptes in innan detta fastställdes som krav i *Användbar kollektivtrafik för personer med funktionsnedsättning*⁶.

4. Riktlinjer för avstånd mellan hållplatser

Hållplatsstrukturen har inverkan på såväl trafikens medelhastighet som resenärens avstånd till hållplats. Hållplatser bör inte placeras för tätt eftersom trafiken då går långsamt. En för gles placering påverkar däremot tillgängligheten och attraktiviteten negativt. Lokala förutsättningar för trafiksäkerhet och målpunkter har också inverkan på lämpligt avstånd mellan hållplatser.

En avvägning mellan dessa faktorer ger följande strategi för lämpligt avstånd mellan hållplatser.

- **BRT:** 500-800m avstånd mellan hållplatser inom BRT-systemet
- **Stadstrafik samt region- och expressbusstrafik inom tätbebyggda områden:** 500-800 m avstånd mellan hållplatser, i väldigt tät bebyggelse ner till 400m
- **Regiontrafik, expressbussar (gäller delsträcka utanför tätbebyggda områden):** anpassas efter bebyggelsestruktur.

Observera att ovan beskriven avståndsstruktur är endast relevant i områden där målpunkter finns.

5. Process och ansvarsfördelning

Tabell 2 nedan beskriver process och ansvarsfördelning kopplat till planering, projektering, nybyggnation eller ombyggnation av hållplatser - "från idé till färdig hållplats".

Avgörande för att en åtgärd ska vara motiverad i denna process är att den avser ny/ombyggnation av hållplats inom den allmänna kollektivtrafiken. Åtgärder på platser utanför nätet av allmän kollektivtrafik hanteras direkt mot väghållare. Till exempel behov av plats för på/avstigning till kommunal grundskoleskjuts.

Det är enligt denna process som Region Örebro län anser att vi bör arbeta för att generera bästa möjliga resultat för våra kunder och trafikerande entreprenörer.

⁶ <https://trafikverket.ineko.se/se/anv%C3%A4ndbar-kollektivtrafik-f%C3%B6r-personer-med-funktionsneds%C3%A4ttning>

Tabell 2. Process och ansvarsfördelning vid ny/ombyggnation av hållplatser inom den allmänna kollektivtrafiken.

	Region Örebro län /Svealandstrafiken	Trafikverket	Kommun
Initiering	<p>Trafikutredningar på lång sikt.</p> <p>Linjeomläggningar på kort sikt.</p> <p>ÅVS/Vägplan (regionala vägar).</p> <p>Kundönskemål.</p> <p>Tillgänglighetsmål i RTP.</p>	<p>Underhållsplaner.</p> <p>ÅVS (nationella vägar).</p>	<p>Nyexploateringar.</p> <p>Tillgänglighetsmål.</p>
Planering/ projektering	<p>Önskemål om lokalisering av kollektivtrafikpåverkande åtgärder.</p> <p>Identifiera behov av tillgänglighetsanpassning och utrustningsnivå.</p> <p>Granska projekteringshandling.</p> <p>Möjlighet att ansöka om statlig medfinansiering från Länsplanen.</p>	<p>Markfrågor.</p> <p>Utformningsfrågor.</p> <p>Planerar eventuellt angränsande anläggning.</p> <p>Projekteringsansvarig.</p>	<p>Markfrågor och Bygglov.</p> <p>Utformningsfrågor.</p> <p>Planerar eventuellt angränsande anläggning.</p> <p>Projekteringsansvarig.</p> <p>Möjlighet att ansöka om statlig medfinansiering från Länsplanen.</p>
Genomförande	<p>Levererar (och i vissa fall monterar) utrustning.</p> <p>Levererar och monterar resenärinformation (trafikinfo, tidtabeller och digitala skyltar).</p> <p>Provkör med buss.</p>	<p>Entreprenör har tät kontakt med infrastrukturplanerare under hela byggprocessen.</p> <p>Markarbete och förberedelse för montage av utrustning.</p> <p>Bygger eventuellt angränsande anläggning.</p>	<p>Entreprenör har tät kontakt med infrastrukturplanerare under hela byggprocessen.</p> <p>Markarbete och förberedelse för montage av utrustning.</p> <p>Bygger eventuellt angränsade anläggning.</p>
Avslut	<p>Besiktigar platser där digitala skyltar monterats.</p> <p>Ansöker om utbetalning av statlig medfinansiering.</p>	<p>Besiktigar utformningen.</p>	<p>Besiktigar utformningen.</p> <p>Ev. slutbesiktning för bygglov.</p> <p>Ansöker om utbetalning av statlig medfinansiering.</p>
Drift/ Underhåll	<p>Se separat tabell för ansvarsfördelning.</p>	<p>Se separat tabell för ansvarsfördelning.</p>	<p>Se separat tabell för ansvarsfördelning.</p>

Tabell 3 nedan beskriver ansvarsfördelning kopplat till drift, underhåll och material vid hållplatser i den allmänna kollektivtrafiken.

Tabell 3. Ansvarsfördelning kopplat till drift, underhåll och material vid hållplatser i den allmänna kollektivtrafiken.

Hållplatsområde	Ansaret omfattar	Ansvar vid statligt vägnät	Ansvar vid kommunalt vägnät
Väg och plattform	Renhållning Snöröjning Halkbekämpning Underhåll	Trafikverket	Kommunen
Planteringar Pendlarparkeringar Allmän belysning	Renhållning Ägande Underhåll	Trafikverket	Kommunen
Anslutande gång och cykelväg	Renhållning Snöröjning Halkbekämpning Underhåll	Trafikverket	Kommunen
Papperskorgar	Anskaffning Tömmning	Trafikverket varken anskaffar eller tömmer papperskorgar	Kommunen
Väderskydd (kommunägda)	Ägande (Underhåll/renhållning utförs av regionen)	-	Kommunen
Väderskydd (Reklamägda)	Renhållning* Ägande Underhåll	Reklamföretaget	Reklamföretaget
Väderskydd (Regionägda)	Renhållning* Ägande Underhåll	Region Örebro län	Region Örebro län
Information i väderskydd och digitala skyltar	Renhållning Ägande Underhåll	Region Örebro län	Region Örebro län

* Renhållningen omfattar upplockning av större skräp, som till exempel pizzakartonger och flaskor inne i väderskydd samt 0,5 meter runt omkring. Renhållningen inkluderar också röjning av vegetation i direkt anslutning till hållplatsen så att inte hållplatsutrustningen skymms.

- vissa undantag till denna ansvarsfördelning finns.

Om kommuner eller andra verksamheter vill ta över väderskydd på sträckor där den allmänna kollektivtrafiken inte trafikerar ska det regleras i ett överlåtelseavtal. Syftet är att även över tid bibehålla tydlighet i vilken aktör som äger och underhåller hållplatsmaterial i länet.

6. Specifika trafiksituationer där nationella krav saknas

En omständighet att uppmärksamma är när en fickhållplats ska etableras på väg med hög hastighet och frekvent trafik (hög årsdygnstrafik, ÅDT). Då finns behov av komplettering av krav och råd i VGU. De inbromsnings och accelerationsfältslängder som krävställda garanterar inte tillräckligt trafiksäkra förutsättningar för att angöra med buss. Här vill Region Örebro län hänvisa väghållare att använda en kompletterande typritning som Skånetrafiken tagit fram⁷ för att utformningen ska bli trafiksäker. Se typritning i Bilaga 1.

En annan omständighet att uppmärksamma är vägbredd som krävs för en kollektivtrafik med god framkomlighet. Detta gäller i blandtrafik det vill säga när vägrummet inte är särskilt anpassat för kollektivtrafik så som busskörfält inom BRT. Bussen får plats på en körbana som är 3 m bred men ytterligare bredd behövs för att skapa en trafiksäker och framkomlig trafikmiljö. När hastighetsbegränsningen är <30 km/h krävs minst 3,25 m brett körfält. När hastighetsbegränsningen är >30 km/h krävs minst 3,50 m brett körfält. Hänsyn behöver även tas till de aktuella fordonens svängradie. Se Regions Stockholms riktlinjer: *Utformning av infrastruktur med hänsyn till busstrafik_RiBuss, kapitel 9.*

7. Ansvar för hållplatsutrustning vid länsöverskridande trafik

I samtal med Örebro läns grannlän har följande muntliga överenskommelse gjorts för utmärkning av hållplatser som angörs av länsöverskridande trafik.

Det län som ensamt trafikerar en hållplats har ansvaret för att tillhandahålla hållplatsmaterial och underhålla det. Det betyder att den geografiska länsgränsen inte alltid utgör gräns för vart Länsstrafiken Örebros eller våra grannläns toppar och väderskydd finns utplacerade.

Det rör sig om en begränsat antal hållplatser inom Örebro län som märkts ut av ett grannlän och vise versa. Syftet är maximera tydligheten mot kund, denne ska enkelt se vilka bussar som stannar och vilken myndighet som ska kontaktas vid frågor.

⁷ <https://skanetrafiiken.varumarkesmanual.se/sv/hallplatser-och-stationer/busshallplats/utformning/typritningar>. (Hållplats på mötesfri landsväg (2 + 1-väg)

8. Bilaga 1

Typritning för hållplats på mötesfri landsväg (2 + 1-väg). Framtagare av denna är Skånetrafiken (Tyréns, 2020).

